SÄRTRYCK UR

K. Svenska Vetenskapsakademiens Årsbok för år 1954

STATENS ETNOGRAFISKA MUSEUM

ÅRSBERÄTTELSE

FÖR 1953

STOCKHOLM

Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB

D. Statens Etnografiska Museum

Personal

Den ordinarie och e. o. personalens antal har icke ändrats under året, men från den 1 januari uppflyttades museiassistenterna till lönegrad Ca 29 resp. Ce 29 och erhöllo titeln intendent, resp. e. o. intendent. Samtidigt uppflyttades nattvaktstjänsten från Ce 9 till Ce 10. Från den 1 juli ordinariesattes det manliga museibiträdets tjänst samt placerades i lönegrad Ca 12 och värmeledningsskötaren inklassades som vaktmästare i Ce 11.

Under professor Lindbloms semester och tjänstledighet har föreståndarebefattningen upprätthållits av intendenten S. Linné.

Som arkivarbetare, avlönade av Arbetsmarknadsstyrelsen, ha tjänstgjort: f. d. professorn i Shanghai Yngve Laurell och herr Gustaf Larsson (3/4-tid), fru Frida Lepik och sjökaptenen Johan Tomson (heltid), samtliga under hela året, gymnastikdirektören fru Sigrid Wiking-Olsson 1/1—3/6, 13/7—31/12, f. d. redaktören Sven Peterson-Weld 2/4—15/5, 15/7—31/12 (båda heltid), fru Hermine Matt 13/5—30/9 (halvtid) och fru Carin Luthman 5/11—31/12 (3/4-tid).

Lokalförhållanden

Genom Byggnadsstyrelsens försorg ha arbetsrummen i utställningsbyggnaden iordningställts för inventarier från dr Sven Hedins arbetsrum samt för hans bibliotek och arkiv, som donerats till Akademien för museet under benämningen Sven Hedins Stiftelse (se nedan). I en av magasinsbyggnaderna (byggnad 4) ha vissa reparationer gjorts i arbetsrummen på södra gaveln: två rum och en korridor ha ommålats och tapetserats och i dessa rum samt tre andra ha linoleummattor inlagts.

Delvis med anledning av den japanske kronprinsens förestående besök i augusti renoverades teceremonihuset och samtidigt uppsnyggades och förbättrades den till detta hörande trädgården. Kring denna uppfördes ett nytt staket av material (stolpar, bambu, hampsnören), som skänkts av teceremonianläggningens japanske mecenat, f. d. ministern för handel och industri, ord-

föranden i Japan-Sweden Society i Tokyo herr GINJIRO FUJIHARA. A. B. Gadelius & Co hade vänligheten bekosta materialets hemsändande från Japan.

Under denna rubrik må lämpligen även upptagas ett elektriskt väggur, överlämnat som gåva av studenterna Lars Folcker, Bertil Fredriksson samt Jan Wirgin, och uppsatt i utställningsbyggnadens entréhall. De unga givarna äro värda allt erkännande för sin gåva och för det intresse för museet, som de visat under talrika besök.

Den utställning av mexikansk konst, som visades i Liljevalchs Konsthall hösten 1952, magasinerades efter utställningstiden i museets båthus fr. o. m. 29/12 t. o. m. 5/2, då den avsändes till England.

Verksamheten under året

Föreståndaren har varit fullt upptagen av löpande ärenden, tjänsteskrivelser, utfärdande av intyg o. d., av studerande och andra besökande för rådfrågning och studier etc. Brevväxlingen särskilt med utländska institutioner och vetenskapsmän har som vanligt varit mycket omfångsrik. Tiden har tyvärr ej räckt till för katalogisering och bearbetning i önskvärd grad av museets samlingar.

Föreståndaren åtnjöt 4—11 juli tjänstledighet med bibehållen lön för att i egenskap av medlem av Internationella Afrika-Institutets exekutiva råd deltaga i dettas årsmöte i Lissabon. Under uppehållet där, förlängt med semester, gjorde han studier i Museu Etnológico, i Museu Colonial e Etnográfico (Geografiska sällskapets samlingar) och i Escola Superior Colonial. Kungl. Maj:t beviljade för denna resa ett anslag av 900 kronor.

Vid Stockholms Högskola har föreståndaren fortsatt sin undervisning i allmän och jämförande etnografi (påbörjad vårterminen 1933), i form av seminarier, hållna en gång i veckan i museet, 15 under vår- och 12 under höstterminen.

Föreståndaren och intendenten ha på anmodan av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien varit sakkunniga för bedömandet av ansökningar till årets Loubatska pris, vilket av denna akademi utdelas vart femte år.

Intendenten docenten S. LINNÉ har utfört samma arbeten som tidigare samt deltagit i ordnandet av utställningen »Primitiv Konst» för vilken närmare redogöres nedan. Under två semesterresor till Finland höll han föredrag bl. a. i Westermarck Society i Åbo och Helsingfors samt studerade Nationalmuseets magasinerade etnografiska samlingar. Under en annan semesterresa företog han museistudier i München (Seefeld) och Wien.

E. o. intendenten docenten GÖSTA MONTELL har liksom föregående år närmast haft uppsikt över de asiatiska samlingarna samt

skött den interna bokföringen. Sedan Sven Hedins Stiftelse mottagits av Akademien och organiserats i enlighet med donators föreskrifter har han som stiftelsens föreståndare till museet överflyttat Sven Hedins bibliotek, arkiv, samlingar m. m.

Museibiträdet fröken Ingeborg Törnblom har även i år handhaft ett mångskiftande och krävande arbete.

Fru Törnberg, museibiträdet Nykvist, hantverkaren Holm och värmeledningsskötaren Attersand ha i stort sett utfört samma arbeten som under föregående år. Herr Nykvist har varit behjälplig med val av föremål till de nedan nämnda två utställningarna.

Arkivarbetarna: professor Laurell, fru Wiking-Olsson, fru Lepik, kapten Tomson och herr Larsson ha alla utfört arbeten av samma eller liknande slag som tidigare. Herr Peterson-Weld har till engelska översatt manuskript och brev (även till franska), fru Matt har avbildat föremål för publikationer och fru Luthman har uppordnat och omflyttat magasinerade samlingar.

Fil. lic. Bo Sommarström har även detta år haft arbetsplats i museet och har slutfört bearbetningen av Hedin-expeditionens arkeologiska material från Edsengol-området.

Grevinnan fil. kand. Aare-Ruth Mörner slutförde 2/1—4/6 katalogiseringen och bearbetningen av en gammal etnografisk samling från Brasilien. Arbetet har bekostats genom ett anslag ur Humanistiska Fonden.

Sven Hedins Stiftelse

Dr Sven Hedin har i sitt testamente till Vetenskapsakademien för Statens etnografiska museum överlämnat huvudparten av sin kvarlåtenskap att sammanhållas och förvaltas under namnet Sven Hedins Stiftelse. En redogörelse för donationens innehåll och det första årets förvaltning lämnas av stiftelsens föreståndare nedan, omedelbart efter museets årsberättelse.

Samlingarna

Gåvor i form av föremål

Afrika

H. M. Konungen har genom Kungl. Husgerådskammaren behagat överlämna två rikt graverade strutsägg från troligen Egypten och kanske hemförda från dåvarande Kronprinsparets resa dit 1891. År 1915 fick museet från denna resa mottaga en samling vapen.

Årets största gåva har lämnats av direktör Nils Nessim. Den består av huvuddelen av den etnografiska samling, som f. d. pro-

fessorn Gustaf Bolinder hemförde från sin senaste expedition till Angola (1951), ca 800 föremål. Av dem äro 685 från herdefolket (ua)humbe i s. v. Angola, förut ej representerat i museet, samt 100 — bland dem sex fullständiga demonmaskdräkter — från de jordbrukande stammarna chokwe (kioko) och ngangela i mellersta Angola. De senare utgöra en värdefull komplettering av de av Bolinder tidigare (1949) överlämnade samlingarna från dessa båda folk. Härtill komma vidare ett dussin föremål från bushmän i s. ö. Angola, vilka äro särskilt intressanta därför att de härröra sig från nordgränsen för bushmännens utbredning. Direktör Nessim har även ställt ett belopp till prof. Bolinders förfogande för katalogisering av denna samling.

Vid besök i Sverige har arkitekt Jalmar Rudner och fru Ione Rudner, Kapstaden, skänkt 12 arkeologiska föremål från olika fyndorter i Sydafrika, bl. a. ett mycket stort och vackert ringformigt stenredskap av den typ, som bushmän använda som tyngd på grävkäpp, samt ett urblåst strutsägg med några inristningar och med hål på sidan. Strutsägg användas alltjämt som vattenbehållare av bushmännen (i regel dock med hål i ena ändan). Detta ägg, uppgrävt ur sanden av fru Rudner och hennes fader vid Kalaharis sydgräns i trakten av Upington, har jämte några andra, som samtidigt anträffades, utgjort en vattendepå av betydande ålder. Efter sin återkomst till Kapstaden översände arkitekt Rudner 47 stenredskap från olika förhistoriska primitiva kulturer i Sydafrika, med noggranna uppgifter om fyndplats etc. R. är en av sekreterarna i The South African Archaeological Society.

Civilingenjör Robert Engström har skänkt 14 föremål från Sydafrika, mest prydnader av mässing eller glaspärlor i mönster, troligen från zuluer eller xosa. De hemfördes från korvetten »Balders» resa till Kapstaden 1878—79 av givarens farfar, kommendör C. C. Engström.

Fabrikör David Anderssons sterbhus har, genom hans syster fröken Gerda Andersson, överlämnat 58 vapen från Belgiska Kongo: spjut, svärd, dolkar och knivar, båge och pilar. Fabrikör A. var 1906—1914 anställd i belgisk tjänst som gevärshantverkare och vapenreparatör i Kongo.

Missionären fil. lic. Bertil Söderberg har från Congo Moyen skänkt en halsluta, förvärvad bland de pygmoida (ba)bongo men kanske mera i bruk hos (ba)yaka och (ba)bembe, samt 4 »fetischer» med olika tillbehör för magiskt-medicinskt bruk från (ba)teke: ett lerkärl, fyllt med aska, blod och lera (»invigt»), ett paket innehållande grästyger och diverse småsaker samt en butelj och en låda med magiskt innehåll. Några av dessa föremål lämnades till missionären i Svenska Missionsförbundet O. Burell av en inföding, som blivit kristen. De äro annars svåröverkomliga.

Forskningsresanden Gösta Moberg har från Congo Moyen skänkt en gammal 3 m lång paddel från (ba)teke, en trumma från troligen (ba)nzabi samt från (ba)kuta ett armborst med pilar för fågelskytte, en pall, en träskål och några lerkärl. I gåvan ingå vidare två nät för drevjakt från kotoko-folket i Logone-området s. om Tsadsjön (n. Kamerun) samt en modell av en båt av papyrusstänglar från Bagasola, Tsadsjöns n. strand. Dessa båtar kunna vara ända till 30 m långa, kunna bära flera tons last och hålla sig vattentäta i sex veckor.

Ingenjör Leo Komstedt har utökat sin 1936 överlämnade gåva från Nigeria med 12 föremål från huvudsakligen Bornu-området, bl. a. en rikt ornerad hausadräkt (delvis av siden) samt s. k. trampfällor för större villebråd, en med snara av grov bastflätning. Två träskulpturer, en man och en kvinna i knäböjande ställning och med offerskål på huvudet, förvärvade ingenjör K. i Dikwa s. om Tsadsjön, men till hela sin typ höra de till jorubafolket i s. Nigeria.

Köpman Wilhelm Råberg, Köping, har skänkt en fotskallra av järn från Grand Sess, Liberia, ingenjör Gunnar Haglund två kaurisnäckor (mynt) som komplement till hans förra året lämnade gåva från Ashanti och fil. lic. fröken Berit Wallenberg ett av snäckor och glaspärlor bestående »fruktbarhetshalsband från Sudan».

Generalkonsul Ivar Stafsing har kompletterat sina tidigare gåvor från Kenia och Uganda med 27 föremål från bagishu på Mt. Elgons s. v. sluttning samt från turkana. Särskilt må nämnas tre läppluggar av kvarts från bagishu.

Asien

Kina.

Hovrättsrådet Johan Nordenfalk har överlämnat en sydkinesisk figurgrupp av steatit, vilken sedan restaurerats. Motivet är två lejon lekande med ett nystan — en lyckosymbol.

Den kinesiska delegationen vid IV världsungdomsfestivalen i Bukarest har genom herr Folke Eriksson, medlem av den svenska festivalkommittén, skänkt 13 stora färgreproduktioner av målningar i de berömda grottemplen i Tun-huang.

Ett minne av Sven Hedins forskningsfärder i Östturkestan åren 1899—1902 i form av en kamelklocka av trä ingår i civilingenjör Robert Engströms ovan nämnda gåva.

Japan.

Författarinnan Tora Nordström-Bonnier har skänkt en praktfull, broderad kimono från Kyoto, som enligt uppgift stammar från *genroku*-perioden (1684—1704).

Av fru Annie Wallenbergs sterbhus har museet som donation mottagit delar av den modell- och dockutställning, återgivande livet vid det japanska kejsarhovet m. m., som fru Wallenberg med otrolig möda hade sammanställt. För uppställningen i skådesamlingen har en särskild monter tillverkats av hantverkaren G. Holm, som också med stor skicklighet kompletterat de partier av byggnader etc., som måste förnyas. Vid monteringen lämnades värdefull hjälp av fru Karin Falkman f. Wallenberg och hennes syster fru Nita Söderlund, samt av fru Katie Tham. Till donationen höra också fyra gamla vackra dockor för flickornas fest samt en kinesisk brudkrona.

Fru Margit Brauns har skänkt fyra par moderna japanska tofflor och ett skohorn att användas i teceremonihuset av besökande.

Siam.

Museets tyvärr ofullständiga samlingar från Siam ha erhållit ett mycket intressant tillskott genom 37 skuggspelsfigurer, donerade av museidirektör Rolf de Maré. Det asiatiska skuggspelets teknik och historia, som i museet tidigare kunnat belysas med föremål från Kina, Bali, Java och Turkiet, kan härmed ännu mångsidigare åskådliggöras.

Persien.

Direktör Erik Malmström har ur sin persiska samling skänkt en rikt broderad nomaddräkt från n. ö. Persien, ett gammalt astrolabium av mässing med inskriptioner på arabiska samt en bronsfigur, som möjligen utgjort huvudet till en dervischklubba.

Australien och Söderhavet

H. M. Konungen har behagat skänka en ornerad bumerang från Queensland.

Ryttmästare Alfred Vogel har skänkt en båge med fågelpil från Ganz Rivers dalgång, Mt. Hagen-området, Nya Guinea.

Nämnas må även att fil. dr Sten Bergman utlovat en etnografisk samling från sin senaste resa till Nederländska Nya Guinea vilken han emellertid ej hann överlämna före årets utgång.

Amerika

En givare, som önskar vara okänd och vilken tidigare tillfört museet synnerligen omfattande och värdefulla, huvudsakligen arkeologiska, samlingar från Peru, har skänkt en guldmask från det peruanska kustlandet. Den är förfärdigad av tre tunna guldplåtar, som sammanfogats på ett mycket primitivt sätt. Masken

har små hål längs kanterna och har varit anbragd antingen direkt på ett mumiepaket eller på ett vid ett sådant fästat huvud av trä eller tyg.

Fru Hilma Nordbergs (f. Horner) sterbhus har genom justitierådinnan Inez Appelberg och fru Signe Sandell överlämnat 19 statyetter av dels lera, dels vax och tyg, visande mexikanska folktyper med väl utformade anletsdrag, hemförda för ett 70-tal år sedan. En av lerfigurerna är signerad.

Fil. lic. Berit Wallenberg har skänkt 14 lerkärl från Chiriquí i västligaste Panamá. De tillhöra en grupp omålad men säkert formad keramik och komplettera museets omfattande samling från detta område.

Professor Claës Chr. Olrog, Tucumán, har översänt en harpunspets och en fiskkrok av valben. De äro förvärvade av den siste yagan-indianen, som fortfarande lever nomadliv i båt vid Rio Douglas, södra Navarino, Eldslandet, Chile.

Gåvor av amerikanska föremål ha även lämnats av:

Peter von Pawel (8 år), Fort Knox, Kentucky, U. S. A., en trumma från indianer i New Mexico;

pastor G. D. Carlsson, Tullinge, en arkeologisk stenyxa från Mosquito-kusten, Nicaragua;

ingenjör Sölve Elmquist, ett fisknät av caraguatá från Rio Pilcomayo, Paraguay;

professor Percy Quensel, skinnpåse med röd färg från alakaluf, Eldslandet.

Inköp av föremål

Afrika.

Av köpman W. Råberg, Köping, har inköpts en stor »djävuls»-mask från mendi, Sierra Leone, med tillhörande bastdräkt samt två gamla ringformiga magiska föremål, massivt gjutna i mässing (brons?) från Grand Sess, Liberia (Pl. 1). Den störstas vikt är 10,2 kg. Hr Råberg såg ett antal sådana av olika storlek, delvis täckta av sand, framför ett s. k. jujuhus, alla i mitten försedda med en i marken nedstucken käpp.

Av hr A. Anisimovs har inköpts ett hövdingspjut med ornerad spets av mässing samt en båge med pil från konofolket i Franska Guinea och av fabrikör David Anderssons sterbhus åtta föremål, bland dem två träskulpturer, troligen från bango-bango i ö. Kongo, samt två arabiska dräkter, dekorerade med applikationer.

Asien.

Ur fil. dr Emil Hultmarks kvarlåtenskap ha förvärvats ett par utmärkt vackra, rödlackerade tempeldörrar med förgyllda beslag, rikt dekorerade med drakfigurer i relief. Enligt uppgift skola de stamma från Förbjudna staden i Peking. Från Kina ha vidare in-

köpts ett antependium av gul velvet samt en gudabild, återgivande Pu-tai, välmågans gud.

Räntemedel ur Didrik Bildts fond ha utnyttjats för inköp av en japansk sadel, stigbyglar med guldlackerad dekoration m. m. (ur översten fil. dr TH. JAKOBSSONS samlingar) samt en målning föreställande det heliga berget Fuji. En liten arkeologisk typsamling från Korea (Han-perioden) har inlösts från en deltagare i Svenska Röda Korsets hjälpexpedition.

Ingenjör ÅKE KISTNERS stora samling från Bali har kompletterats genom förvärvet av en vacker, snidad tempelfigur.

Understöd och penninggåvor

Ur anslaget för utgivande av lärda verk etc. har föreståndaren erhållit 1 000 kronor för utgivande under 1953 av »Ethnos, tidskrift för allmän och jämförande etnografi och utomeuropeisk arkeologi» samt 600 kronor för fortsatt utgivande av »Statens Etnografiska Museum. Smärre Meddelanden.»

För utgivande av »Ethnos» har vidare Längmanska kulturfonden lämnat ett understöd av 2 000 kronor (engångsanslag) och Helge Ax:son Johnsons Stiftelse 1 000 kronor.

Föreningen Riksmusei Vänner har överlämnat kronor 229: 78.

Museets mångåriga, frikostiga vän fröken ELLEN VON PLATEN har skänkt 3 000 kronor och bergsingenjör ERIK BRAUNS 1 000 kronor, det senare beloppet för teceremonianläggningens vård och förkovran, närmast med hänsyn till japanske kronprinsens då förestående besök.

Föreståndaren beder varmt att få tacka här och i årets berättelse i övrigt nämnda gynnare och vänner till museet, myndigheter och stiftelser såväl som enskilda personer.

Gåvor till bildarkivet

Museidirektör ROLF DE MARÉ har skänkt en stor och mycket värdefull, delvis unik bildsamling, 995 förstoringar (många 24 × 30 cm) av filmer, som han upptagit i Indonesien: Bali, Java, Sumatra och Nias. Till största delen bestå de av detaljerade upptagningar av olika slags danser och vid dessa använda musikinstrument. Direktör de Maré är ju internationellt känd som dansforskare, grundare av l'Institut de Danse i Paris m. m. I gåvan ingå även två oljemålningar av den ryske konstnären B. Vassiloff, visande tibetansk tempeldans, samt 279 klichéavdrag till ett av hr de Maré planerat arbete.

Ingenjör ÅKE KISTNER har till komplettering av sin stora, i föregående års berättelse nämnda, fotografiska donation överlämnat 360 av honom på Bali tagna negativ (10 Leica-rullar).

Professorskan Maj Bock har skänkt 148 ljusbilder med 102 negativ från Gilbert-, Fidji- och Salomonöarna, Nya Bittannien m. m., samtliga från hennes makes, professor Sixten Bocks söderhavsexpedition 1917—18.

Rektorskan Signe Sefve, Göteborg, har förärat en stor bildsamling från sin makes rektor Ivar Sefves sydamerikanska resor, de flesta från Bolivia: 238 ljusbilder, 242 negativ (plåtar och film) och 112 fotografier.

Fotografier ha även skänkts av: Nerliens Foto A. B. (3 förstoringar, Mexico, 29 × 39 cm), fru Eugenija Reinfeld (4 förstoringar, Mongoliet), professor Carl Skottsberg (4 interiörer från Bishop Museum, Honolulu), civilingenjören Björn Ivar Stafsing (färgfoto från japanske kronprinsens besök i museet), professor Mårten Stenberger, Uppsala, kyrkoherde Bengt Aurelius, Odensviholm, arkitekt och fru Jalmar Rudner, Kapstaden (6 fotos av bushmän m. m.), museumsinspektör Jens Yde, Köpenhamn. Herr Richard Recke j:r, Düsseldorf, har lämnat en tuschteckning.

Docenterna S. Lagercrantz och H. Tegnaeus samt fil. dr Efraim Andersson, Uppsala, ha översänt sammanlagt 155 klichéer, av dem två i färg, använda i skriftserien Studia Ethnographica Upsaliensia.

För museets filmarkiv har från Svensk Filmindustri *inköpts* en kopia av den kortfilm, som upptogs vid japanske kronprinsens besök den 18 augusti.

Depositioner

Minister Axel Paulin har deponerat 57 sporrar och sadelprydnader från Mexico och fabrikör David Anderssons sterbhus en samling vapen m. m. från Belgiska Kongo.

Under längre eller kortare tid har under året för utställningar deponerats material hos: Nationalmuseum, skulpturer m. m. för utställningen »Negerkonst»; Dansfrämjandet, dansmasker, skuggspelsfigurer m. m.; Försvarsutställningen, etnografiska föremål hemförda från fregatterna Eugenies och Vanadis världsomseglingar; Utställningen »En berättelse om svenskarna och Amerika», föremål från huvudsakligen prärieindianerna; Svenska Filmsamfundet, wayangfigurer från Java.

Boksamlingen

Museets bokbestånd har ökats genom byte, gåvor och inköp.

Följande utländska institutioner etc. ha översänt skrifter:

University of New Mexico, Albuquerque; Gouvernement Général de l'Algérie, Alger; Laboratoire d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistoriques du Musée du Bardo, Alger; Koninklijk

Instituut voor de Tropen, Amsterdam; American Anthropological Association, Andover; Baroda Museum and Picture Gallery, Baroda, Indien; Universidad del Atlantico, Instituto de Investigacion Etnologica, Barranquilla, Colombia; Allgemeine Gewerbeschule und Gewerbemuseum, Basel; Ciba-Zeitschrift, Basel; Museum für Völkerkunde, Basel; Seminar Schöneck, Beckenried, Schweiz; University of California Archaeological Survey, Berkeley; University of California Press, Berkeley; Bernisches Historisches Museum, Bern; Instituto Colombiano de Antropologia, Bogotá; Institut d'Études Centrafricaines, Brazzaville; Anthropologická společnost, Brno; The Brooklyn Museum, Brooklyn; Instituto de Antropologia, Universidad de Buenos Aires, Buenos Aires; Instituto Etnico Nacional, Buenos Aires; Indian Museum, Department of Anthropology, Calcutta; Museum of Archaeology and Ethnology, University of Cambridge, Cambridge; Carnegie Institution of Washington, Department of Archaeology, Cambridge, Mass.; Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Mass.; Comision Indigenista, Ministerio de Justitia, Caracas; The J. W. Jagger Library, University of Cape Town, Cape Town; South African Museum, Cape Town; Chicago Natural History Museum, Chicago; Universidad de Santo Domingo, Ciudad Trujillo; Instituto de Antropologia da Universidade, Coimbra; University of Missouri, Columbia; Institut Français d'Afrique Noire, Dakar; Denver Art Museum, Denver; Revista di Scienze Preistoriche, Firenze; Società Italiana di Antropologia e Etnologia, Firenze; Deutsche Gesellschaft für Kulturmorphologie, Frobenius-Institut, Frankfurt am Main; University of Florida, Gainesville; Instituto de Antropologia e Historia, Guatemala; Sociedad de Geografía e Historia de Guatemala, Guatemala; Uitgeverij Mouton & Co. N. V., Haag; Museum für Völkerkunde, Hamburg; Ecole Française d'Extrême-Orient, Hanoi; Helsingfors Konsthall; Societas Orientalis Fennica, Helsingfors; Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors; Sudan Government, Khartoum; Sudan Notes and Records, Khartoum; University College of Khartoum, Khartoum; Museet paa Koldinghus, Koldinghus; Société Polonaise d'Études Orientales, Kraków; Nationalmuseet, Köpenhamn; Nationalmuseet, Etnografisk Samling, Köpenhamn; Rijksmuseum voor Volkenkunde, Leiden; Museum für Völkerkunde, Leipzig; Biblioteka Akademii Nauk SSSR, Leningrad; Ministerio de Educacion Publica, Dirección de Arqueología e Historia, Lima; Museo Nacional de Historia, Lima; Junta das Missões Geograficas e de Investigaçoes Coloniaes, Lissabon; Rhodes-Livingstone Museum, Livingstone; The Royal Anthropological Institute, London; Colonial Social Science Research Council, London; Université Marie Curie-Sklodowska,

Lublin; Manchester Museum, Manchester; The University of Manila, Manila; National Museum of Victoria, Melbourne; American Anthropological Association, Menasha; Universidad Nacional de Cuyo, Departamento de Musicologia, Mendoza; Universidad Nacional de Cuyo, Escuela Superior de Musica, Mendoza; Instituto Indigenista Interamericano, Mexico; International Anthropological and Linguistic Review, Miami; Public Museum of the City of Milwaukee, Milwaukee; Fundamentalnaja Biblioteka Akademii Nauk, Moskva; Museum für Völkerkunde, München; Human Relations Area Files, New Haven; Yale University, Department of Anthropology, New Haven; The American Museum of Natural History, New York; Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research, New York; Norsk Folkemuseum, Oslo; Universitetets Etnografiske Museum, Oslo; National Museum of Canada, Ottawa; Pitt Rivers Museum, Oxford; Institut Français d'Études Andines, Paris-Lima; International Council of Museums, Paris; Société des Africanistes, Paris; Société des Américanistes, Paris; Société d'Ethnographie Française, Paris; Société des Océanistes, Paris; The University Museum, Philadelphia; Junta de Província do Douro-Litoral, Porto; Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia, Porto; Anthropos-Institut, Posieux, Schweiz; Société Polonaise d'Anthropologie, Poznań; Société Polonaise d'Ethnologie, Poznań; Man in India, Ranchi; Istituto Italiano per il Medio Ed Estremo Oriente, Rom; Museum voor Land- en Volkenkunde en het Maritiem Museum »Prins Hendrik», Rotterdam; Musée Blanchard de la Brosse, Saigon; Société des Études Indochinoises, Saigon; Society for American Archaeology, University of Utah, Salt Lake City; Museum of International Folk Art, Santa Fé; School of American Research, Museum of New Mexico, Santa Fé; Museu Paulista, São, Paulo; Museum für Länder- und Völkerkunde, Stuttgart; The National Taiwan University Library, Taiwan; Musée du Congo Belge, Tervuren; Tromsø Museum; Catholic Anthropological Conference, Washington; The Catholic University of America, Washington; Smithsonian Institution, Bureau of American Ethnology, Washington; Smithsonian Institution, Institute of Social Anthropology, Washington; Institut für Völkerkunde der Universität, Wien; Museum für Völkerkunde, Wien; Société Polonaise d'Anthropologie, Wrocław; Société des Sciences et des Lettres de Wrocław; Sammlung für Völkerkunde der Universität, Zürich.

Svenska institutioner etc., som sänt skrifter:

Armémuesum; A. B. Albert Bonniers Förlag; Generalstabens Litografiska Anstalt; Etnografiska Museet, Göteborg; Röhsska Konstslöjdmuseet, Göteborg; Hedin-expeditionen; Jönköpings Läns Hembygdsförbund; Kursverksamheten vid Stockholms Hög-

skola; Livrustkammaren; Norrbottens Läns Hembygdsförening, Luleå; Folklivsarkivet, Lund; Kulturhistoriska Museet, Lund; Malmö Museum; Nationalmuseum; Naturhistoriska Riksmuseet; Naturhistoriska Riksmuseets mineralogiska avdelning; Nordiska Museet; Riksdagsbiblioteket; Riksförbundet för Bildande Konst; Stadsmuseet; Stockholms Stads Statistiska Kontor; Svenska Institutet; Svenska Mongol- och Japanmissionen; Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi; Tekniska Museet, Utrikesdepartementet; Vetenskapsakademiens Bibliotek; Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien; Örebro Läns Hembygdsförbund.

Följande enskilda personer ha lämnat skrifter:

Dr H. H. Bartlett, Ann Arbor, dr W. Bierhenke, Hamburg, prof. Matthias Eder, Tokyo, prof. W. A. Grootaers, Toyooka-Shi, Japan, konservator Niels Gärtig, Köpenhamn, dr H. E. Kauffmann, Freiburg, prof. G. P. Lestrade, Kapstaden, konservator dr Elsy Leuzinger, Zürich, prof. A. A. Mendes Correa, Lissabon, prof. Antonio Mordini, Barga, envoyén fil. dr Ragnar Numelin, Wien, prof. Franz M. Olbrechts, Tervuren, herr Sigfrid Orre, Kolwezi, Belgiska Kongo, mr R. N. Rahul, Medford, U. S. A., dr E. Rohrer, Bern, prof. G. L. Tichelman, Overveen, dr Giuseppe M. Toscano, Parma, herr E. A. Worms, Posieux. — Fru Karin Aasma, prof. J. G. Andersson, prof. G. Bolinder, museidirektör Rolf de Maré, ing. Gunnar Haglund, doc. Åke Hultkrantz, doc. S. Lagercrantz, Uppsala, lektor Gösta Langenfelt, herr Carl-Axel Lindblom, prof. G. Lindblom, doc. S. Linné, minister Axel Paulin, fil. dr Stig Rydén, Göteborg, rektorskan Signe Sefve, Göteborg.

Tillfällig utställning m. m.

På initiativ av verkställande ledamoten i Riksförbundet för Bildande Konst direktör Fritz Eriksson och fil. lic. Hans Eklund har i samarbete med museet ordnats en vandringsutställning, »Primitiv Konst». Utställningen utgöres av typiska konstföremål från skilda folk i alla världsdelar. Den visades 23/9—7/10 i museets båthus, där den permanenta monteringen ännu ej påbörjats, och sändes därefter till en början till olika platser i Västsverige.

En betydande del av materialet i den av Nationalmuseum under våren ordnade utställningen »Negerkonst» utvaldes ur museets samlingar. Denna utställning exponerades senare i Etnografiska Museet i Göteborg.

Besökande

H. K. H. Kronprins Akihito av Japan besökte den 18 augusti med sin svit teceremonianläggningen och besåg även den perma-

nenta utställningen, där han särskilt intresserade sig för Mongoliet.

Fil. dr Toni Schmid har under året fortsatt sina tibetanska forskningar och civilingenjör Carl Hedin sin föregående år påbörjade katalogisering av Sven Hedins skisser och akvareller. Professor James Griffin, Ann Arbor, har studerat museets nordamerikanska material, fil. lic. Hans Eklund primitiv konst och fil. dr Bo Wennberg negerkonst.

Bland utländska besökande märkas vidare:

Dr Pentti Aalto, Helsingfors, fru N. Fukuda (teceremonianläggningen m. m.), dr Guda E. G. van Giffen, Groningen (fornmexikansk konst), prof. Gutorm Gjessing, Oslo, bergsrådinnan Maire Gullichsen, Helsingfors, konservator Niels Gärtig, Köpenhamn (papperskonservering utförd av Riksarkivet), dr Margarethe Hald, Köpenhamn (kinesiska textilier), Sir Edward Hallstrom, Sidney, fil. dr Bertil Hintze, Helsingfors, dr Käthe Hye-Kerkdal, Wien (söderhavsmaterial m. m.), prof. T. I. Itkonen, Helsingfors, dr Helge Larsen, Köpenhamn, hr Axel Lonnqvist, Madison, Wisconsin, dr M. A. Marzouk, Alexandria (asiatiska metallkärl), Mr. Horace Mitchell Miner, Ann Arbor (afrikansk litteratur), dr Grete Mostny, Santiago de Chile (museiteknik), general Makoto Onodera, Tokyo, förste legationssekreterare Yoshio Ozaki, dr Geraldo Pitaguary, Rio de Janeiro (museiteknik), fil. lic. Asta Pohlhausen, prof. V. Raghavan, Madras (sydindiska palmbladsskrifter), hr Amaury de Riencourt, Paris, arkitekt Jalmar Rudner, Kapstaden (föremål från bushmän och hottentotter), dr Prinyabala Shah, Almedabad, dr Pauline Simmons, New York (äldre kinesiska textilier), fru Ulla Steffan, Lausanne (mönsterstudier), dr Fuyuji Takai, Tokyo (teceremonihuset och de japanska samlingarna), generalkonsuln dr. phil. Th. Wanner, Stuttgart, prof. T. Watanabé, Osaka, prof. Kustaa Vilkuna, Helsingfors, dir. N. Yamaguchi, Nagoya (teceremonihuset), envoyén och fru S. Yuki (teceremonianläggningen m. m.).

Bland besökande svenskar må nämnas:

Fil. dr Efraim Andersson, Uppsala, fil. lic. B. Anell, Uppsala (fiskredskap), forskningsresanden Rolf Blomberg, lektor Birger Bohlin, Uppsala, prof. G. Bolinder, dir. Elis Eklöw (teceremonihuset), dr E. Emsheimer, fru Gabriella Gadelius (teceremonianläggningen m. m.), fil. dr greve Nils Gyldenstolpe, konstnären Göte Göransson (prärieindianer), byråsekreterare H. Haake (vapen), ing. Gunnar Haglund, fröken Alma Hedin, fröken Emma Hedin, intendent Folke Holmér, prof. Nils Holmer, Lund, konstnären Reinhold Holtermann (Kongo-dvärgar),

doc. Åke Hultkrantz, generallotsdirektör Erik Hägg, dir. Magnus Idar, Djursholm, intendenten doc. K. G. Izikowitz, Göteborg, fil. lic. E. Juel, ing. Mike Joslin, ing. Åke Kistner, doc. S. Lagercrantz, Uppsala, fil. lic. Birgit Laquist, Örebro (eskimåer), fil. kand. fru Signe Lindberg, fröken Ingrid Lohman (Java, Bali), dr rer. pol., fil. lic. Karl Malmsten, forskningsresanden Gösta Moberg, dir. Nils Nessim (orientaliska mattor), amanuensen Tor Nitzelius, Göteborg (teceremoniträdgården), antikvarien A. Oldeberg (metallteknik), skulptören Celo Pertot (indisk skulptur), konstnären greve Björn von Rosen, Gnesta (litteratur om amerikanska hundar), fil. dr Stig Rydén, Göteborg, köpman Wilhelm Råberg, Köping, generalkonsul Ivar Stafsing, fru Inez Stenberg, prof. Mårten Stenberger, Uppsala (asiatiska smycken), fil. lic. Bertil Söderberg, doc. H. Tegnaeus, Uppsala, fil. lic. greve Arvid Wachtmeister (indisk litteratur), lektor G. S. Weiler, Jönköping (afrikanska samlingar), fil. lic. C. G. Widstrand (Afrika), ryttmästare Alfred A. Vogel.

De utställda samlingarna ha liksom tidigare under en följd av år demonstrerats för folkskoleklasser, dock endast under höstterminen. På uppdrag av Folkskoledirektionen i Stockholm utfördes under denna visningar för 69 klasser av professor Yngve Laurell. 43 klasser från andra skolor ha besökt museet och i flesta fall ha demonstrationer förekommit. Dessa ha utförts av intendenterna.

Bland gruppbesök i övrigt märkas:

Berghs Reklamskola, Brunssons Vävskola, Handarbetets Vänner, Kaggeholms Folkhögskola, Konstfackskolan (ett flertal olika avdelningar), Kungl. Konsthögskolan, Kursverksamheten vid Stockholms Högskola, Sällskapet Keramikens Vänner, Teosofiska Samfundet.

Totala antalet besökande under året var 16 659, vartill komma 3 274, som besett vandringsutställningen.

Publikationer

Följande publikationer, utarbetade vid museet eller helt eller delvis grundade på material i detsamma, ha utkommit under året:

Aalto, P., A Catalogue of the Hedin Collection of Mongolian Literature. The Sino-Swedish Expedition, Publ. 38. Stockholm 1953. 40 s.

Eklund, H., Primitiv Konst. Katalog till utställningen Primitiv Konst i Statens Etnografiska Museum 24/9—8/10 1953. Stockholm 1953. 32 s., 17 fig., 1 karta.

LINDBLOM, G., The Wenner-Gren Foundation and Anthropology Today. Ethnos 1953. 6 s.

——, Statens Etnografiska Museum. Blå Boken, kalender för ideellt och socialt arbete 1954. Stockholm 1953. 19 s., 4 pl., 5 fig.

LINNÉ, S., Ancient Mexican Art and Culture. Exhibition of Mexican Art from Pre-Columbian Times to the Present Day organized under the Auspices of the Mexican Government. The Tate Gallery, 4 March to 26 April 1953. London 1953. 4 s.

——, Prehistoric Peruvian Painting. Ethnos 1953. 14 s., 8 fig.

——, Recension av G. KUTSCHER: Chimu. Eine altindianische Hochkultur. American Antiquity, Vol. 18, Nr 3. Salt Lake City 1953. 2 s.

——, The Mexican Art Exhibition in Stockholm. Ethnos 1953. 15 s., 4 fig.

WENNBERG, B. och HULTKRANTZ, Å., Negerkonst. Nationalmusei utställningskatalog nr 201. Stockholm 1953. 82 s., 48 fig., 1 karta.

Museet har startat en ny skriftserie, Monograph Series, vars första volym under året utkommit:

HULTKRANTZ, Å., Conceptions of the Soul among North American Indians. The Ethnographical Museum of Sweden, Stockholm. Monograph Series, Publ. No. 1. Stockholm 1953. 545 s.

Tidskriften Ethnos har under året (dess 18:e årgång) utkommit med två dubbelnummer omfattande 192 s., 46 fig. och 1 plansch.

Gerhard Lindblom.

Sven Hedins Stiftelse

I sitt testamente hade Sven Hedin förordnat att med undantag av vissa legat och minnesgåvor till enskilda personer hela hans kvarlåtenskap skulle överlämnas till Vetenskapsakademien för Statens etnografiska museums räkning. Vidare föreskrevs att en särskild stiftelse, benämnd Sven Hedins Stiftelse, att hållas tillgänglig för forskning, skulle upprättas. Arkivet får dock icke bearbetas eller publiceras under de närmaste 25 åren efter donators bortgång, utan att den av akademien tillsatta nämnden i varje särskilt fall därtill lämnat sitt tillstånd.

Den 11 mars 1953 beslöt Vetenskapsakademien efter tillstyrkan av förvaltningsutskottet att på i testamentet uttalade villkor mottaga donationen samt att tillsätta nämnden med följande medlemmar: Vetenskapsakademiens sekreterare, fröken Alma Hedin, professor Erik Norin, docent Sigvald Linné, advokat Eric Wennerholm såsom stiftelsens ombudsman samt undertecknad, som enligt testamentet skall vara stiftelsens förste föreståndare. Nämnden har under 1953 hållit två sammanträden.

Såsom provisoriska lokaler för uppställning och förvaring av Sven Hedins arkiv, bibliotek, möbler, samlingar etc. upplät Etnografiska museet tre rum i utställningsbyggnaden, Museivägen 8. Dessa reparerades genom Byggnadsstyrelsens försorg, varefter överflyttningen kunde verkställas under vårens lopp. Byggnadsstyrelsen lät även godhetsfullt uppgöra noggrann uppmätningsritning över de båda rum i Sven Hedins våning, vilka i en framtida museibyggnad böra rekonstrueras och inredas i sitt gamla skick.

Stiftelsens första uppgift är självklart att bevara och skydda den mångfald föremål, som donationen omfattar. Ett mångskiftande konserveringsarbete påbörjades omedelbart. Mattor, draperier och andra textilier lagas och förstärkas i museets verkstad för textilkonservering, huvudsakligen av fru Frida Lepik. Möbler, ramar m. m. repareras i museets snickeriverkstad av G. Holm. Riksarkivets bokbinderi har restaurerat vissa dokument och diplom. De av Sven Hedins teckningar, som tillkommit efter 1920,

hade aldrig ordnats, varför nu åtskilliga hundra skisser måste förses med passepartout-ramar. Civilingenjör Carl Hedin, som under de senaste åren verkställt katalogisering av teckningarna, har även under 1953 fortsatt detta tidskrävande arbete.

Till lagerlokal för manuskript, kartor, vissa tidskriftsserier, fotografisamlingar m. m. har på stiftelsens bekostnad ett särskilt rum i byggnad 4 reparerats och försetts med hyllinredning.

För stiftelsens ekonomi och för att skapa möjligheter att fortsätta bearbetningen av den sista expeditionens resultat är utnyttjandet av de till stiftelsen testamenterade litterära rättigheterna av största betydelse. Utgivandet av nya upplagor eller bearbetningar av Sven Hedins populära böcker måste därför på allt sätt eftersträvas. Under året ha följande böcker av Sven Hedin utkommit: *Karavan och Tarantass* (Albert Bonniers förlag. Av undertecknad verkställd bearbetning av efterlämnat manuskript) samt *Meine Hunde in Asien* (F. A. Brockhaus, Wiesbaden).

Till stiftelsen ha bl. a. följande gåvor överlämnats: Av F. A. Larson, »hertig Larson», Vista, Californien, 12 st. originalbrev av Sven Hedin.

Av fröken M. A. Halldin, Stockholm, kronor 500: —.

Av Utrikesdepartementet, fotografiska negativ till de bilder, som skickades till Japan att utställas vid den minneshögtid över Sven Hedin, som av flera vetenskapliga sällskap i Tokyo anordnades den 26 januari 1953.

I Hedinexpeditionens vetenskapliga serie ha under året utkommit: Publ. 37, VI: 6, Bohlin, Birger, Fossil Reptiles from Mongolia and Kansu, samt avsnitt av Publ. 38, VIII: 6, Aalto, Pentti, A Catalogue of the Hedin Collection of Mongolian Literature.

Som bidrag till tryckningskostnaderna för Publ. 37, Bohlin, har Statens naturvetenskapliga forskningsråd anslagit kr. 8 000: —. Humanistiska fondens nämnd har såsom bidrag till publicering av Bo Sommarströms arbete om Edsen-gols arkeologi beviljat 3 600:—, vilket belopp ännu icke tagits i anspråk.

Summarisk förteckning över den lösegendom etc. som ingår i Sven Hedins stiftelse:

Samtliga möbler i donatorns arbetsrum och salong (bl. a. skrivbord, skrivstol, 28 st. bokhyllor, stort biblioteksbord, bord för större planschverk, 3 smärre bord, 2 rökbord från Indien, ottoman klädd med kelim, 10 antika stolar); 10 st. mattor från Persien, Östturkistan och Kina; koreanskt skåp med mässingsbeslag; »gryttrumma» med stativ, från ett japanskt tempel; buddhabild av lackerat trä, Mingperioden, Kina; rökelsekar, 4 vaser, 2 ljusstakar av brons, Kina; diverse textilier från Kina och Tibet, bl. a. en rock i k'o ssu; 4 ryska ikoner, etc. Ett betydande antal hedersgåvor av olika slag ingå i donationen, liksom även diplom, av-

gjutningar av medaljer, signerade porträtt m. m. Av konstverk som redan överlämnats i stiftelsens vård kan nämnas Georg von Rosens porträtt av Sven Hedin, Fanny Hjelms porträtt av fröken Alma Hedin, 4 st. akvareller av Ferdinand Boberg, Fridtjof Nansens självporträtt, diverse miniatyrer, etsningar m. m. Övriga familjeporträtt som testamenterats till stiftelsen skola kvarstanna i familjen Hedins vård, så länge någon av systrarna Hedin lever.

Arkivet har uppskattats till att omfatta cirka 50 000 brev, en siffra som dock ännu ej kan verifieras. Till arkivet kan räknas även en mängd originalmanuskript, kartskisser i tusental, dagböcker och andra handlingar. Samlingen av tidningsurklipp är mycket omfångsrik och välordnad.

Praktiskt taget hela Sven Hedins produktion av *teckningar* och *akvareller* är bevarad och har tillförts stiftelsen. Det slutgiltiga antalet kan ännu ej anges, men torde ligga omkring 3 000.

Biblioteket omfattar främst böcker om Central- och Östasien men även historiska, biografiska, arkeologiska vetenskaper samt skönlitteratur äro talrikt företrädda. Ett stort antal kartografiska verk och tryckta lösa kartor finnas även.

Den detaljerade katalogiseringen av det rikhaltiga material, som donationen tillfört stiftelsen, kommer att taga flera år i anspråk. Över biblioteket, kartsamlingarna och teckningarna existera visserligen kataloger men de äro ofullständiga och måste helt revideras.

Gösta Montell.

Ringformigt föremål av massiv mässing för magiskt bruk. Vikt 10,2 kg. Grand Sess (Cess), Liberia.

Japansk dräkt, som uppges vara från 1700-talet. Har burits av en förnäm dam. Gåva av Fru Tora Nordström-Bonnier.

Persisk dräkt. Broderad mansrock av bomullstyg, tillverkad för turkmensk nomad. Gåva av Dir. Erik Malmström, Stockholm.

Ansiktsmask av guld, som varit placerad utanpå ett mumiepaket.
Perus kust.

Uppsala 1954. Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB 544291